

FINTO-PROJEKTIN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2015

FINTO-PROJEKTIN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2015	1
TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	2
YHTEENVETO	2
TAVOITTEET	2
PROJEKTIN PERUSTELU	2
TEHTÄVÄT	3
ORGANISOINTI JA HALLINNOINTI.....	5
PROJEKTIN OMISTAJA	5
OHJAUSRYHMÄ.....	5
LAAJENNETTU PROJEKTIRYHMÄ	6
LÄHIOHJAUSRYHMÄ	6
PROJEKTIRYHMÄ	6
PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ	6
PROJEKTIN VAIHEISTUS JA TUOTOKSET	6
TUOTOKSET JA TÄRKEIMMÄT VÄLIETAPIT	6
PROJEKTIN TOTEUTUS	7
LÄHESTYMISTAPA	7
PROJEKTIN ALA JA SEN RAJOITUKSET	7
DOKUMENTAATIO JA VIESTINTÄ	8
LAADUNVARMISTUS JA SEURANTA	8
MUUTOKSEN HALLINTA	8
PROJEKTIN RESURSSIT	8
RAHOITUS.....	8
VOIMAVARAT	9
RIIPPUVUUDET	9
SIDOSRYHMÄT.....	9
RISKIT	9

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

Yhteenveto

Projekti ylläpitää kansallista sanasto- ja ontologiapalvelua sekä varmistaa palvelun jatkumisen.

Palvelun infrastruktuuria ja toimintaprosesseja parannetaan. Yleistä suomalaista ontologiaa kehitetään vastaamaan paremmin sisällönkuvailun ja haun tarpeita. Kehitetään linkittyneiden ontologioiden käytön ja kehityksen työkaluja. Ontologiapalvelulle luodaan pysyvä toimintamalli.

Tarkemmin projektia on taustoitettu ja perusteltu Kansalliskirjaston valtiovarainministeriölle 20.11.2012 tekemässä ehdotuksessa [[Ehdotus 2012](#)].

Huom. projekti toimi nimellä ONKI-projekti vuodet 2013-2014 ja vaihtoi sitten nimensä muotoon Finto-projekti.

Tavoitteet

Finto-projekti on Kansalliskirjaston, opetus- ja kulttuuriministeriön ja valtiovarainministeriön yhteisprojekti. Sen tavoitteena on luoda ontologiapalvelu, joka on

- pysyvä
- keskitetty
- Kansalliskirjaston ylläpitämä
- avoimeen lähdekoodiin perustuva.

Keskitetty, julkinen ontologiapalvelu parantaa kustannustehokkuutta, vähentää päällekkäistä ja hajanaista työtä julkishallinnossa ja muissa palvelua käyttävissä organisaatioissa, parantaa tietojärjestelmien yhteentoimivuutta sekä säästää resursseja eri alojen tietojen yhdistämisessä. Ontologiapalvelu tukee julkisen hallinnon ICT-strategian toimeenpanoa [[Ehdotus julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategiaksi 2012 – 2020](#)].

Vuoden 2013 painopisteitä olivat ontologiapalvelun ja siihen liittyvien aineistojen ja prosessien arviointi ja siirtäminen Kansalliskirjaston hallintaan.

Vuoden 2014 painopisteet olivat ontologiapalvelun ja Yleisen suomalaisen ontologian kehittäminen vakaaseen tilaan siten, että ne vastaavat niille asetettuja minimivaatimuksia.

Vuoden 2015 painopisteitä ovat kansallisen yhteistyöverkoston kehittäminen ja ontologioiden käyttöönotto olemassa olevissa järjestelmissä. Tavoitteena on kehittää työkaluja, joilla asiasanastoilla kuvaillut aineistot voivat hyödyntää ontologioiden suomia mahdollisuuksia.

Projektin perustelu

Valtioneuvoston rakennepoliittisessa kannanotossa 22.3.2012 todetaan, että hallitus avaa julkiset tietovarannot systemaattisesti ja mahdollisimman nopeasti kansalaisten ja yritysten hyödynnettäviksi.

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (10.6.2011/634) edellyttää julkisen hallinnon yhteisiä kuvauksia ja määrittäyksiä yhteentoimivuuden toteuttamiseksi. Nämä kuvaukset ja määrittäykset ovat mm. yhteisesti ja koordinoitusti sovittuja metatietomäärittäyksiä, sanastoja, ontologioita, luokituksia ja koodistoja. Lisäksi tarvitaan yhteiset ohjeet ja pelisäännöt näiden käytöstä ja noudattamisesta. Julkisen hallinnon yhteisessä tietoarkkitehtuurissa 1.0 (4.4.2012) on keskeisenä kehittämiskohteena metatietoarkkitehtuuri ja semanttinen yhteentoimivuus.

Suomalaiset semanttisen webin ontologiat (FinnONTO) -hankkeessa on 2003–2012 kehitetty avointa perustaa (open source) kansallisen semanttisen webin ja yhdistetyn tiedon (Linked Data) tietoinfrastruktuurille. Hankkeessa on kehitetty koneluettavia ontologioita/sanastoja ja niiden hyödyntämiseksi ns. ONKI-palvelun prototyyppi käytännön työkaluineen (<http://onki.fi/>). Tekesin rahoittamaan hankkeeseen on osallistunut noin 50 yritystä ja organisaatiota. Ontologiatyön ja siihen liittyvien palvelujen jatkuvuuden varmistamista on laajalti pidetty erittäin tärkeänä.

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Yleinen suomalainen ontologia YSO muodostaa kansallisen semanttisen yleisontologian, johon alakohtaiset tarkentavat ontologiat voidaan linkittää, muodostaen suomalaisten ontologioiden verkoston. Monet julkisen hallinnon organisaatiot ovat kehittäneet FinnONTO-hankkeen yhteydessä erikoisontologioitaan, jotka on ripustettu Yleiseen suomalaiseen ontologiaan. Ontologioiden verkosto muodostaa kansallisen kokonaisontologian, ontologiapilvi KOKON.

Useiden SADe-palvelukokonaisuuksien (Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuus, Rakennetun ympäristön palvelukokonaisuus, Oppijan palvelukokonaisuus, YritysSuomi ja työnantajan velvoitteiden palvelukokonaisuus) suunnitelmissa on ontologioiden ja ontologiapalvelun hyödyntäminen. Vuonna 2012 valmistuneen JHS 183 -suosituksen [JHS 183] osana on laadittu julkisen hallinnon palveluontologia JUPO. Kyseessä on valtion ja kuntien verkkopalvelujen kehittämisen kannalta merkittävä suositus, jonka on suunniteltu olevan mm. Suomi.fi:n uuden konseptin palvelutietovarannon tietorakenteen perusta. Useat kunnat (mm. Helsinki) ovat valmistautuneet ottamaan suosituksen mukaisen metatietomallin ja palveluontologian käyttöön verkkopalveluissaan sen valmistuttua. Ontologioiden ja yhteisen tietoinfrastruktuurin laatimiseksi tehdyn mittavan työn hyödyntäminen on varmistettava, kun kansallisten tietovarantojen taloudellinen potentiaali on nyt laajasti tunnistettu.

Koska kansalliset ontologiat ovat keskeinen osa julkishallinnon yhteistä tietoinfrastruktuuria, on tärkeää saada ne kustannustehokkaasti käyttöön keskitettyinä, open source -periaatteella julkaistuina julkishallinnon ylläpitäminä verkkopalveluina, vastaavalla tavalla kuin tieverkosto. Tämä mahdollistaa laajan käytön ja yhteentoimivuuden.

FinnONTO-hankkeessa kehitetyn ontologiapalvelu ONKIn periaatteita hyödyntäen Kansalliskirjasto on tämän projektin aikana luonut tuotantokäyttöön soveltuvan ontologiapalvelu Finton (<http://finto.fi>) ja sen taustalla toimivan Skosmos-ohjelmiston.

Suomalainen asiasanasto ja ontologiapalvelu Finto tarjoaa palvelua neljälle käyttäjäryhmälle:

1. Ontologian kehittäjät saavat työvälineen ja tukea hajautetun ontologiakehityksen koordinoimiseksi ja tueksi, sekä kanavan ontologioiden julkaisuun.
2. Tiedon kuvailijalle on tarjolla selainperustainen web-palvelu, jolla sisällönkuvailussa tarvittava käsite voidaan vaivattomasti löytää ja ottaa käyttöön toisissa tietojärjestelmissä.
3. Kolmannen osapuolen sovelluksille, jotka hyödyntävät Finto-palvelun tarjoamia rajapintoja toteutuksissaan. Tähän luetaan myös Finton käyttäminen ontologiaperustaisten kyselyjen muodostamisessa.
4. Tiedon hakijalle on tarjolla mahdollisuus ontologioiden selailuun ja käsitteiden välisten suhteiden hahmottamiseen.

Tehtävät

Projektin tehtävät voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: hallinnollisiin ja viestinnällisiin tehtäviin, Finto-palvelun ja sen taustalla toimivan ohjelmiston kehittämiseen liittyviin tehtäviin ja sisällöllisiin tehtäviin. Näihin eri osa-alueisiin liittyvät tehtävät on esitetty seuraavassa lyhyesti vuosien 2013, 2014 ja 2016 osalta sekä tarkemmin eriteltyinä vuoden 2015 osalta.

Vuonna 2013 perustettiin projektihallinto, rekrytoitiin projektin työntekijät ja laadittiin projektisuunnitelma ja budjetti. Finto-palvelun osalta selvitettiin ja arvioitiin silloinen Aalto-yliopiston ylläpitämän ontologiapalvelun ja siihen liittyvien sovellusten tila ja luotiin kehittämissuunnitelma, jota vastaavat toimenpiteet käynnistettiin. Ontologiapalvelu pystytettiin Kansalliskirjaston hallintaan ja säännöllinen suorituskyvyn ja käytettävyyden testaaminen aloitettiin. Finto-palvelu aloitti pilottitoimintansa. Yleisen suomalaisen ontologian silloinen tila selvitettiin ja luotiin kehittämissuunnitelma. YSON ylläpito ja kehitystyö Kansalliskirjastossa aloitettiin. YSON käännöstyö englanniksi aloitettiin, jonka yhteydessä YSON käsitteitä sillataan Library of Congress Subject Headings -sanaston käsitteisiin. Lisäksi selvitettiin laajalti ontologioiden käyttöä Suomessa sekä niille esitettyjä odotuksia ja toiveita. Julkishallinnon ontologian JUPON ontologiamuodon ylläpito järjestettiin projektin puitteissa.

Vuonna 2014 alettiin luoda Finto-verkostoa, joka kokoaa yhteen tärkeimmät Fintossa tietovarantojaan julkaisevat tahot ja koordinoi Finto-palvelun ja ontologiapilvi KOKON kehitystyötä jatkossa. Finton uusi ulkoasu julkaistiin ja ONKI-palveluun tulevat rajapintakutsut ohjattiin Fintoon. Vuoden 2015 alussa julkaistaan Skosmos versio 1.0, joka on vakaa, luotettava ja nopea ja toteuttaa ontologiapalvelun minimivaatimukset. Palvelun nopeus ja

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

luotettavuus kehitettiin vaadittavalle tasolle ja luotiin kehitystä tukevat yksikkötestit. YSON ylärakenne uudistettiin ja YSON systemaattinen läpikäynti aloitettiin. YSON englanninkäännös saatiin valmiiksi kääntämättömien osalta ja FinnONTO:n aikaisen käännöstyön tarkistaminen ja yhtenäistäminen aloitettiin.

Hallinnolliset ja viestinnälliset tehtävät vuodelle 2015

- Finto-verkoston toiminta alkaa
- Laaditaan yhteisiä periaatteita ontologioiden kehitykseen ja käyttöön liittyen
- Laaditaan ohjeistukset ontologioiden käytöstä sisällönkuvailussa ja niiden hyödyntämisestä tiedonhaussa järjestelmätasolla yhdessä sisällönkuvailun asiantuntijaverkostojen kanssa
- Viestinnän painopiste siirtyy painottamaan ja tukemaan Finto-palvelun käyttöönottoa eri organisaatioiden sisällönkuvailun ja tiedonhaun järjestelmissä
- Järjestetään koulutusta ontologiakehittäjille ja sisällönkuvailijoille.

Finto-palvelun ja Skosmos-ohjelmiston kehitykseen liittyvät tehtävät vuodelle 2015

- Suoritetaan Finto-palvelun auditointi
- Kehitetään Skosmokseen tuki hyvin suurille tietovarannoille (esim. LCSH, n. 500 000 käsitettä)
- Kehitetään edelleen ohjelmiston automaattista testausta käyttöliittymätason ja rajapintatason osalta sekä yksikkötestien laajentaminen soveltuvin osin
- Pilotoidaan KDK:n nimitietopalvelua Fintossa
- Luodaan valitsinleijuke, jonka avulla Finto on helppo ottaa käyttöön sisällönkuvailussa
- Tarjotaan Finton tietovarantoja soveltuvilta osin myös MARC- tai CSV/Excel-muodossa
- Kehitetään ja otetaan käyttöön ehdotusjärjestelmä uusille käsitteille ja käsitemuutoksille eri ontologioihin
- Luodaan tapa esittää uuden sanastoversion tuomat muutokset Finton sanastosivulla
- Kehitetään työkaluja, ohjeistusta ja prosesseja YSAsta YSOon vaihtamisen tueksi olemassa olevissa järjestelmissä
- Finto-palvelun laajempi käyttöönotto Kansalliskirjaston omissa järjestelmissä kuten Finnassa ja kirjastojen yhteistietokanta Melindassa
- VESA verkkosanaston ylläpito lakkautetaan ja käyttö ohjataan Finto-palveluun
- Kehitetään erikoisontologioiden esitystapaa Finto-palvelussa
- Linkittyneiden ontologioiden muutoksen hallinnan työkalu MUTU saatetaan käyttövalmiiksi
- Otetaan käyttöön siltaustyökalu, jolla eri ontologioita voidaan linkittää toisiinsa puoliautomaattisesti
- Kartoitetaan web-pohjaisten ontologiaeditorien nykytilanne ja tehdään suunnitelma jatkosta
- Skosmoksen näkyvyyden parantaminen ja sen käyttöönoton helpottaminen kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi.

Sisältötyöhön liittyvät tehtävät vuodelle 2015

- YSON käsitteistön tarkistus ja muokkaus vastaamaan käyttötarpeita saatetaan valmiiksi 2/3 osalta kokonaisuudesta
- Lisätään käyttäjätarpeiden mukaisesti YSOon uusia käsitteitä (n. 1000 vuodessa) ja näiden väliset suhteet sekä termit kolmella kielellä
- Valitaan menetelmä, jolla YSOa rikastetaan käsitteiden välisten suhteiden, synonyymien ja/tai temaattisuuden osalta
- Laaditaan työsuunnitelma yksikkö- ja monikkomuotojen lisäämiseksi YSON käsitteille ja toteutetaan se
- YSON englanninkielinen käännös ja siltaus LCSH:hon valmistuu. Luodaan suunnitelma englanninkielisen sisällön ja siltausten jatkuvalle ylläpidolle
- Valitaan työkalu YSON puoliautomaattiseen siltaamiseen ja valitaan siltaamiskohteeksi jokin merkittävä kansainvälinen resurssi. Toteutetaan alustava, automaattinen siltaus
- Tehdään suunnitelma YSAN ja Allärsin vapaan indeksoinnin termien auktorisointiin
- Luodaan YSOlle kotisivu kolmella kielellä, jossa julkaistaan sen käyttöön ja kehitykseen liittyvää dokumentaatiota
- Automatisoidaan ontologiapilvi KOKO:n yhdistäminen ja julkaisu

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Luodaan suunnitelma yhteiskäyttöisen sisältöjen kuvailussa käytettävän paikkatiedon julkaisemisesta ja ylläpidon koordinoinnista Finton kannalta
- Laaditaan suunnitelma YSAsta ja Allärsistä YSOon siirtymiseksi kansallisbibliografia Fennicassa ja Melindassa
- Fintossa julkaistaan uusi versio Julkisen hallinnon palveluontologia JUPOsta ja edistetään sen käyttöönottoa eri järjestelmissä
- Julkishallinnon ontologia JUHOn ontologiamuodon ylläpito yhteistyössä valtioneuvoston asiasanastoryhmän kanssa
- Kansalliskirjaston henkilöauktoriteettitietovarannot tuodaan Fintoon avoimen linkitetyn datan standardien mukaisessa muodossa
- Sovitetaan ja julkaistaan erilaisia vaadittuja tietovarantoja tarvittaessa.

Vuonna 2016 YSON tarkistus ja muokkaus saadaan valmiiksi ja YSAn aktiivinen kehitys siirtyy YSON kehitykseen. Vuonna 2015 tehtyjä suunnitelmia ryhdytään toteuttamaan YSON rikastamiseksi. Ontologiapilvi KOKOn kehitystä helpottavat työkalut nousevat fokukseen niin muutoksenhallinnan kuin eri ontologioiden välisten päällekkäisyyksien eliminoimisen suhteen. Finton tarjoamat rajapintapalvelut erotetaan omalle palvelimelleen, jolloin voidaan tarjota nykyisen REST-rajapinnan lisäksi myös suurempia vapauksia tarjoava SPARQL-rajapinta. Toteutetaan laajemmin Finton ja ontologioiden integrointia Kansalliskirjaston järjestelmiin.

Vuonna 2017 sisältötyön painopiste siirtyy YSON rikastamiseen uusilla ominaisuuksilla palvelemaan laajempia käyttötarpeita. Ontologiapilvi KOKOn kehitys etenee ja se vastaa sille esitettyihin tavoitteisiin. Eri organisaatioiden tietovarantoja pyritään linkittämään ontologioiden kautta ja metadatan yhteentoimivuutta parannetaan.

ORGANISOINTI JA HALLINNOINTI

Projektin omistaja

Projektin omistaja on Kansalliskirjasto.

Ohjausryhmä

Ohjausryhmän tehtävänä on

- ohjata projektia
- linjata Kansallisen ontologiapalvelun kehittämistä ja suuntaamista
 - linjata strategiset tavoitteet
 - varmistaa, että projektin tavoitteet saavutetaan ja arvioida tavoitteiden toteutumista
- käsitellä laajakantoisia ja periaatteellisia Kansallista ontologiapalvelua koskevia asioita sekä tehdä niitä koskevia aloitteita
- käsitellä (ja hyväksyä) ontologiapalvelun projektisuunnitelmat ja raportit.

Ryhmässä ovat edustettuina

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- valtiovarainministeriö
- kirjastosektori: Kansalliskirjasto
- arkistosektori: Kansallisarkisto
- museosektori: Museovirasto
- Sanastokeskus TSK ry
- muut keskeiset julkishallinnon ja yksityissektorin sisällöntuottajat
- Kansalliskirjasto ontologiapalvelun ylläpitäjänä
- muut keskeiset intressitahot.

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Laajennettu projektiryhmä

Laajennetun projektiryhmän tehtävänä on

- tukea projektiryhmää työssään tarjoten näkökulmia eri intressitahojen käytännön tarpeisiin
 - edistää tietohallinnon kuvailutyön yhtenäistämistä ja tässä erityisesti
 - valmistella suosituksia ja osallistua viestintää ja koulutukseen ontologiatyön edistämiseksi
- huolehtia, että ontologiapalvelun toteutus ja toimintamalli noudattavat JHKA:n ja julkisen hallinnon tietohallinnon linjauksia.

Laajennetussa projektiryhmässä ovat projektiryhmän lisäksi edustettuina seuraavat tahot

- keskeiset sisällöntuottajat
- Sanastokeskus TSK ry
- Kansalliskirjasto ontologiapalvelun ylläpitäjänä
- muut intressitahot.

Projektipäällikkö toimii projektinohjausryhmän esittelijänä.

Lähiohjausryhmä

Lähiohjausryhmä on Kansalliskirjaston sisäinen ryhmä. Sen tehtävänä on

- tukea projektiryhmää ja projektipäällikköä
- seurata projektin aikataulun toteutumista, voimavarojen käyttöä ja laatutavoitteiden saavuttamista
- seurata projektin riskien toteutumista ja niiden torjuntaa.

Projektiryhmä

Projektiryhmään kuuluvat

- Projektipäällikkö
- Projektin työntekijät

Projektipäällikkö

Projektipäällikkö

- vastaa projektin kokonaissuunnittelusta ja suunnitelmien dokumentoinnista ja ylläpidosta
- johtaa ja organisoii projektin toimintaa
- vastaa sovittujen tuotosten syntymisestä ja niiden laadusta
- sopii resursseista ja tarvittavasta osaamisen kehittämisestä esimiesten kanssa
- vastaa projektin aikataulusta ja budjetista
- vastaa projektin tilanteesta viestimisestä projektiorganisaatiolle ja sidosryhmille
- raportoi projektinohjausryhmälle ja toimii ryhmän esittelijänä.

Projektipäälliköllä voi olla myös asiantuntijatehtäviä.

PROJEKTIN VAIHEISTUS JA TUOTOKSET

Tuotokset ja tärkeimmät välietapit

- 1/2015 - 3/2015
 - Suoritetaan Finto-palvelun auditointi
 - Suunnitelma yhteiskäyttöisen, sisältöjen kuvailussa käytettävän paikkatiedon julkaisemisesta ja ylläpidon koordinoinnista Finton kannalta
- 4/2015 - 6/2015
 - Automatisoidaan ontologiapilvi KOKOn tuotanto ja julkaisu

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- 7/2015 - 9/2015
 - Raportti web-pohjaisten ontologiaeditorien nykytilanteesta
 - Valitsinleijuke, jonka avulla Finto on helppo ottaa käyttöön sisällönkuvailussa
 - Skosmos tukee hyvin suuria tietovarantoja
 - Linkittyneiden ontologioiden muutoksen hallinnan ratkaisu
 - Ehdotusjärjestelmä uusille käsitteille ja käsittemuutoksille otetaan käyttöön YSAssa ja Allärsissä
 - YSON kotisivu, jossa julkaistaan sen käyttöön ja kehitykseen liittyvää dokumentaatiota
 - Suunnitelma YSasta ja Allärsistä YSOon siirtymiseksi Fennicassa ja Melindassa
- 10/2015 - 12/2015
 - Tarkennettu projektisuunnitelma vuodelle 2016
 - Kaksi kolmasosaa YSON käsitteistöstä on tarkistettu ja muokattu vastaamaan tunnistettuja käyttötarpeita
 - Englannin käännös ja siltaus LCSH:hon valmis
 - Käsitteiden termien yksikkö- ja monikkomuodot YSOssa
 - Ontologian muutoksenhallinnan työkalu MUTU käyttövalmis
 - VESA verkkosanaston ylläpito lakkautetaan ja käyttö ohjataan Finto-palveluun
 - Finto-verkoston toiminta alkaa

PROJEKTIN TOTEUTUS

Lähestymistapa

Projekti perustuu FinnONTO-projektin (2003 - 2012) tuloksiin [[FinnONTO-projekti](#)]. Kansalliskirjasto osallistui hankkeeseen tiiviisti. Tämän projektin prioriteettina on taata palveluiden jatkuvuus hankkeen päättyttyä ja varmistaa niiden jatkuminen tulevaisuudessa.

Projekti jakaantuu kolmeen osa-alueeseen hallinnollisiin tehtäviin, Finto-palvelun ja sen taustalla toimivan ohjelmiston kehittämiseen liittyviin tehtäviin ja sisällöllisiin tehtäviin

- Strateginen ja hallinnollinen osa: projektihallinto; Finto-verkoston perustaminen ja koordinointi; viestintä.
- Ohjelmistokehitys: teknisen arkkitehtuurin ja sovellusten arviointi ja kehittämissuunnitelman laatiminen; ohjelmiston jatkokehittäminen; ontologioiden kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien teknisten työkalujen toteuttaminen.
Ontologiapalvelu: ontologiapalvelun vaatiman infrastruktuurin ylläpitäminen; sanasto- ja ontologiapalvelun kehittäminen ja ylläpitäminen.
- Sisällöllinen osa: YSON rakenteen ja käsitteistön tarkastaminen ja yhtenäistäminen; YSON päivittäminen uusilla käsitteillä; ruotsinkielisen ontologiatyön tilaaminen; YSON käännös englanniksi ja siltaaminen kansainvälisiin sanastoihin ja ontologioihin; ontologioiden kehitystuen suunnittelu.

Projektissa pyritään lisäämään uusien ja olemassa olevien ontologioiden tuottajien ja käyttäjien välistä viestintää ja keskustelua Kansalliskirjaston ja toistensa kanssa.

Palvelu on lähtökohtaisesti yhteensopiva julkishallinnon tietohallinnon infrastruktuurin ja tutkimuksen tietoinfrastruktuurin sekä niiden kehittämislinjausten kanssa.

Projektin ala ja sen rajoitukset

Projektin ensimmäinen vaihe päättyy 31.12.2014. Projektin toinen vaihe päättyy 31.12.2015.

Projektin päämääränä on vakaa ja pysyvä ontologiapalvelu sekä kehitystarpeiden tunnistaminen ja niiden toteutuksen suunnittelu.

Projekti tarjoaa asiakkaille vakaan ja helposti laajennettavissa olevan ontologiapalvelun, joka mahdollistaa ontologioiden julkaisun ja hyödyntämisen.

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Projekti kehittää ontologioiden ylläpitäjien työvälineitä ja prosesseja.

Projektin pääasiallinen kohderyhmä on julkinen sektori, ml. ne organisaatiot, jotka aiemmin hyödynsivät ONKI-palvelua.

Projektin aikana ontologiapalvelu ei tarjoa erityispalveluita ontologioiden tutkimukseen.

Dokumentaatio ja viestintä

Projektin wiki-sivuilla pidetään yllä projektin dokumentaatiota: <https://www.kiwi.fi/display/ontologiat/>. Wikistä on pääsy myös projektin viestintävälineisiin.

Projektilla on sisäisen viestinnän sähköposti kk-onki@helsinki.fi.

Projektilla on ulkoinen wiki-sivusto, jossa ylläpidetään projektin julkista dokumentaatiota: <http://wiki.helsinki.fi/display/ONKI/>.

Finto-projektilla on tiedotuslista, jossa tiedotetaan projektin tapahtumista ja uutisista: onki-tiedotus@helsinki.fi. Listalle voi liittyä kuka tahansa.

Projektin aikana luotavaa ohjelmistoa kehitetään avoimesti GitHub -projektissa, josta löytyvät kehitystehtävät ja ohjelmiston dokumentaatio: <https://github.com/NatLibFi/Skosmos>

Projektiin liittyvää ontologiakehitystä tehdään avoimesti GitHub -projektissa, josta löytyvät ontologiat ja niihin liittyvät kehitystehtävät, sekä kehityksen dokumentaatio: <https://github.com/NatLibFi/Finto-data>

Tiedotusta voidaan toteuttaa myös Kirjastoverkkopalveluiden uutiskirjeen, asiantuntijaseminaarien ja muiden olemassa olevien kanavien kautta.

Projektipäällikkö ohjaa projektin viestintää.

Laadunvarmistus ja seuranta

Projektin seuranta suoritetaan kolmella tasolla:

- Projektiryhmä kokoontuu viikoittain käymään läpi edellisen viikon tapahtumat ja suunnittelemaan seuraavan viikon tehtävät. Tässä palaverissa työpakettien vastuuhenkilöt esittelevät työpaketin tilanteen, jos muutoksia on.
- Projektin lähiohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti ja varmistaa projektin etenemisen käytännön tasolla.
- Projektin ohjausryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa ja varmistaa projektin etenemisen aikataulussa ja sovitussa puiteissa (ks. edellä).

Muutoksen hallinta

Projektin aikatauluihin, kustannuksiin ja sisältöön vaikuttavat merkittävät muutokset, jotka eivät ole sallituissa rajoissa käsitellään hallitusti muutoksenhallintaprosessin kautta. Projektiryhmä, työpakettivastaava tai projektin asiantuntija tuo muutoksen/ongelman tiedoksi projektipäällikölle, joka vie asian edelleen lähiohjausryhmän käsiteltäväksi. Lähiohjausryhmä hyväksyy muutoksen/pulman, mikäli se on sen vastuualueen rajoissa tai edelleen välittää ohjausryhmälle käsiteltäväksi.

PROJEKTIN RESURSSIT

Rahoitus

Finto-projektia rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö kansallisten tehtävien hoitamiseen myönnettyyn perusrahoitukseen tehdyllä vuositasen 200 000 euron lisäyksellä sekä valtiovarainministeriö hankkeelle erillisellä päätöksellä kohdennetulla rahoituksella. Toistaiseksi sovitut rahoitusjaksot ovat seuraavat:

1.3.2013 - 31.3.2014

1.4.2014 - 30.6.2014

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

1.7.2014 - 31.12.2014/31.12.2015 (valtion 1. lisätalousarvio syyskuussa 2014, 450 000 euroa, kertaluonteinen siirto momentilta 28.70.01 momentille 29.40.20)

Projektilla on erillinen budjetti, josta varojen käyttö käy tarkemmin ilmi.

Voimavarat

Projektiin on toistaiseksi palkattu työntekijöitä seuraavasti:

1 tietojärjestelmäasiantuntija (projektipäällikkö)

3 tietojärjestelmäasiantuntijaa

5 tietoasiantuntijaa

Projektin käynnistämiseen ja projektin ohjausorganisaatioihin osallistutaan osana organisaatioiden omaa työtä.

Projekti sijoittuu Kansalliskirjastoon, ja hyödyntää näin ollen Kansalliskirjaston ja Helsingin Yliopiston tarjoamaa tila-, atk-, ja hallintoinfrastruktuuria sekä tukea projektin viestinnälle.

RIIPPUVUUDET

Projekti liittyy läheisesti Yleisen suomalaisen asiasanaston (YSA) sekä Allmän svensk tesaurusin (ALLÄRS) ylläpitoon.

Vuonna 2013 Kansalliskirjasto osallistui Linked Data Finland -tutkimushankkeeseen ennen kaikkea nykyisten ontologiapalveluiden väliaikaisen ylläpidon ja niiden Kansalliskirjastoon siirron varmistamiseksi.

Sidosryhmät

Ontologiapalvelun ulkoisia sidosryhmiä ovat

- ontologioiden käyttäjät erityisesti julkishallinnossa
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- valtiovarainministeriö
- Semantic Computing Research Group (Aalto-yliopisto)
- ontologioiden tuottajat
- Åbo Akademi ALLSOn ja ALLÄRSin tuottajana
- Sanastokeskus TSK ry.

RISKIT

Seuraavaan taulukkoon on kerätty projektin toteutukseen liittyviä riskejä. Kriittisyys on arvioitu asteikolla yhdestä (melko vähäpätöinen; toteutuessaan heikentää projektin lopputulosta melko vähän) viiteen (erittäin kriittinen; toteutuessaan estää projektin loppuunviennin). Todennäköisyys on myös arvioitu asteikolla yhdestä (erittäin epätodennäköinen) viiteen (erittäin todennäköinen). Arvo on näiden kahden tulo, eli asteikko sen kohdalla on 1-25, mutta käytännössä siis antaa mahdollisuuden vertailla riskejä toisiinsa.

Riski	Ehkäisy	Arvo	Kriit	Todn
Projektiriskit				
Yhteinen näkemys ei muodostu	Projektin tavoitteet ja rajat selvennetään yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja viestitään; keskinäinen kouluttaminen ja keskustelu;	12	4	3
Jatkorahoitus ei järjesty	Varhainen valmistelu; realistinen esitys; kustannus-hyötyanalyysi	10	5	2

Uusiin toimintamalleihin liittyvät riskit

28.1.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Ontologiapalvelun hallintorakennetta ei muodostu tai se jää pieneksi	Palvelun hyötyjen esittely; tyydyttävä hallintorakenne; potentiaalisten jäsenten kuunteleminen	8	4	2
Ontologioiden hyödyntäminen jää vähäiseksi	Jaetaan tietoa sekä organisaatioiden sisältötyöntekijöille että it-vastaaville; esitetään käyttöönoton edut	12	4	3
Ontologioille ei ole tuottajia ja ylläpitäjiä	Helpotetaan työtaakkaa ohjeistuksella; painotetaan työn tärkeyttä ja tuetaan aktiivisesti tuottajia ja ylläpitäjiä	9	3	3
Ontologioiden käyttäjät ovat tyytymättömiä	Projektin tavoitteista ja resursseista viestiminen; palautteen ottaminen vakavasti; käyttäjälähteinen kehittäminen	9	3	3
Ontologioiden ylläpitäjät ovat tyytymättömiä	Palautteen ja ehdotusten kerääminen; ottaminen mukaan suunnitteluun; hakkeen etenemisestä viestiminen; ylläpitäjien foorumi ristiriitaisten tarpeiden yhteensovittamiseksi.	9	3	3
YSO:n uudistamiseen ei löydy hyvää ratkaisua	Käytetään hyväksi laajasti asiantuntijoita;	6	3	2
Palvelu ei pysty vastaamaan kyselyvolyyymiin	Hyvä palvelinympäristö; ohjelmointitason ratkaisut; stressitestit	8	4	2
Käyttäjät tyytymättömiä Finton luotettavuuteen	Stressitestit; selkeä ylläpitovastuullinen	8	4	2
Käyttäjät tyytymättömiä Finton toiminnallisuuksiin	Kuunnellaan kenttää; toteutetaan toivottuja ominaisuuksia	8	3	2